

Bojana Bregar

Maxima Culpa Louisa C.K.-ja

»Ali ni bila tako imenovana 'temna stran Michaela Jacksona' ves čas pred našimi očmi, v videospotih, ki so spremljali izide novih plošč in so bili polni ritualiziranega nasilja in obscenih spolnih gest (Thriller in Bad sta še posebej zgovorna primera)? Ta paradoks izvrstno ponazarja Lacanovo tezo, po kateri je nezavedno tam zunaj in ni skrito v neki brezdanji globini ...« Slavoj Žižek

Preden se je po družbenih medijih razplamtela ena najbolj zloglasnih afer znotraj #metoo (#jztudi) gibanja, je bilo ime Louis C.K. tako med kritiki kot televizijskimi gledalci vredno spoštovanja in občudovanja. Največji delež tega spoštovanja mu je pripadel po zaslugi serije **Louie**, ki je leta 2010 prvič ugledala luč malih ekranov, v njej pa je takrat 42-letnik odigral naslovno vlogo, katere avtor je v najboljšem pomenu besede prav on sam. On sam jo je ustvaril, pisal, režiral, montiral, produciral – in v njej na brutalno iskren, večkrat naravnost boleče neposreden (in ravno tako boleče smešen) način seciral svoje tako rekoč osebno življenje in življenje tistih, ki so ga obkrožali.

Lani poleti je Louis C.K. režiral film **Rada te imam, očka** (I love you Daddy, 2017), ki je po **Pootie Tang** (2001) in **Tomorrow Night** (1998) postal njegov tretji celovečerni filmski projekt. Zanj je po predlogi zgodbe, ki jo je spisal s komikom Vernonom Chatmanom (tudi producentom tretje sezone *Louieja*) napisal scenarij, ga sam montiral ter tudi financiral z denarjem, ki ga je zaslužil s svojo drugo serijo **Horace in Pete** (Horace and Pete, 2016), ki jo je prav tako

financiral sam. Snemanje je potekalo kratkih 20 dni, na začetku septembra pa je imel *Rada te imam, očka* že svetovno premiero na filmskem festivalu v Torontu, od koder so se širile prve dobre novice. New York Times je zapisal, da gre za enega izmed dveh najbolj zanimivih filmov festivala, kritik Peter Bradshaw pa ga je v Guardianu označil za »držno screwball komedijo« in film primerjal z **Manhattnom** (1979) Woodyja Allena.

Jeseni se je zdelo, da bo po dveh preteklih neuspešnih filmskih projektih *Rada te imam, očka* končno tisti paradni konj, ob katerem bo ime Louis C.K. postalo valuta tudi v filmskem svetu. Toda zgodilo se je, da se je paradni konj naenkrat, na videz nepričakovano, toda že kmalu zelo jasno in očitno, spremenil v trojanskega.

9. novembra 2017 je v medije prišla novica, da ameriško distribucijsko podjetje The Orchard umika načrtovano newyorško premiero novega Louisovega filma. Ta bi se morala zgoditi 17. novembra, a do nje nikoli ni prišlo, kajti tistega 9. novembra je časopis New York Times objavil članek novinarke Jodi Kanter, v katerem je pet žensk Louisa C.K. obtožilo spolnega nadlegovanja. Slavni komik naj bi v preteklosti pred njimi nepovabljen masturbiral, kar je kasneje sam v javnem pismu tudi priznal in se za to opravičil.

V nasprotju s Harveyjem Weinsteinom, ki je v medijskem diskurzu gibanja #metoo jasen negativec, je odziv na obtožbe proti Louisu precej bolj zapleteno strukturiran. Louis je kariero pričel kot komik, svojo značilno vrsto humorja je ves čas gradil na podobi nevrotičnega moškega srednjih let, ki se giblje nekje v zlati sredini med sofisticiranim intelektualizmom tipa Woody Allen, nenehnega dvomljivca, ki se malce preveč identificira z lastnimi simptomi, ter »manchild« prototipom nedoraslih večnih najstnikov, ki v mamini kleti igrajo računalniške igre in svojo nemoč ventilirajo skozi spletno komentarjenje.

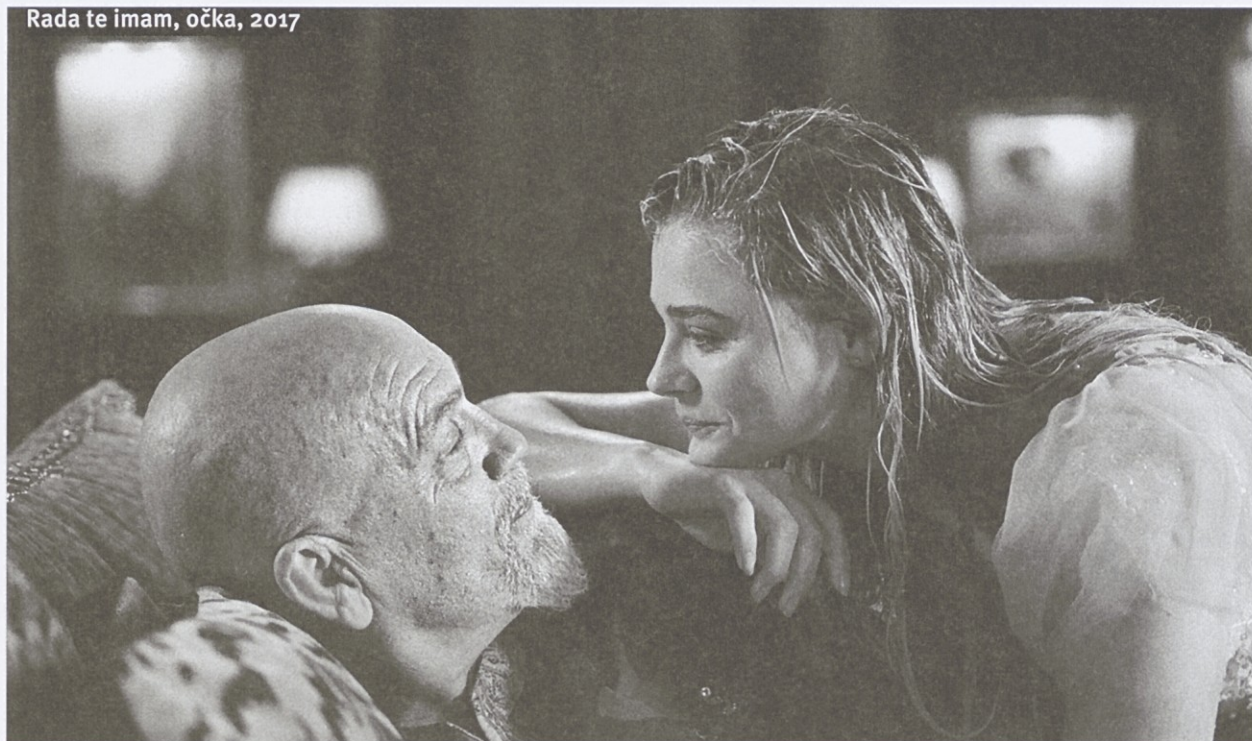
Kar je Louisa ločilo od večine drugih moških komikov, ki so se odločili nagovoriti svoje pomanjkljivosti v spremenjajoči se družbi, v družbi, ki je vedno bolj ogrožala *status quo* in prirojeno privilegiran položaj moških, je njegova

Rada te imam, očka, 2017

Rada te imam, očka, 2017

pripravljenost, da se poda globlje in nižje v negotovost tistih, ki so odrasli, primerjajoč sebe z ideali moškosti dvomljivih kvalitet. Pripravljenost, da spregovori (četudi v kontekstu *stand up* nastopa) o tabu temah, kot so spolno nadlegovanje, pedofilija, rasizem, šovinizem, slaba samopodoba ...

Toda ob dogodkih, ki so spremljali prihod njegovega novega filma, bi bilo treba na film morda pogledati skozi malce drugačno prizmo. Resnici na ljubo se boste temu skoraj zagotovo le s težavo izognili. Zato pa si boste najbrž zastavili nekaj vprašanj. Eno takšno, ki se po inerciji pričeneja zastavljati med gledanjem Louisovega novega filma, je do neke mere spekulativno, a mislim, da bi si ga bilo kljub temu pošteno zastaviti.

Vprašanje je: kaj če ne gre za pripravljenost, ampak je v njegovem nastopu nekaj, kar ni povsem premišljeno in povsem reflektirano? Kaj če gre preprosto za kompulzijo, da obračuna z lastnimi občutki krivde, z lastnim šovinizmom?

Oglejmo si, kaj nam lahko na to sklepanje odgovori Louisov novi film.

Rada te imam, očka se začne v stilu starih hollywoodskih *screwball* komedij: dobesedno. V črno-beli fotografiji, snemani na filmski trak, na prizorišče razkošnega newyorškega stanovanja vkorakajo protagonisti: Glen Tophier, bogat, ugleden in nadvse uspešen pisec ter režiser televizijskih oddaj, ki je tik pred tem, da začne pisati naslednjo divje uspešno serijo, ko ga obišče hčerka, šestnajstletna China (igra jo Chloë Grace Moretz). China je edinka iz Glenovega

razpadlega zakona in več kot očitno ima s svojim naivnim očkom cel kup načrtov, ki jih prične uresničevati brez oklevanja, s celotnim arzenalom manipulativnih taktik. Na naivnega očeta jih aplicira s tisto mero finese, ki pritiče šestnajstletnici brez konceptov odgovornosti in osebnega prostora, zato pa s toliko več ambicije po svobodi in eksperimentiranju na sončnih obalah Floride, kamor jo ta nič hudega sluteči očka privoli odpeljati s svojim osebnim letalom in zajetno žepnino. Glen Tophier ima pač srečo, da ga pesti dovolj drugih skrbi, ki uspešno potiskajo ob rob morbidne starševske misli na vse potencialne grozote, ki se njihovim razgaljenim najstniškim hčerkam utegnejo pripetiti med celodnevnim popivanjem v najbolj žurerski od vseh združenih držav Amerike. Ena teh skrbi – njegova serija potrebuje zvezdo. Morda bo to Grace (Rose Byrne), ljubljena moških src, ki po čudežu vkoraka v njegovo pisarno? Morda se bo med njima celo zgodilo kaj več? Vse kaže, da mu bo tudi tokrat šlo vse po maslu, a kaj ko se začno nad idiličnim scenarijem kaj kmalu zbirati temni oblaki, ko na prizorišče kot nepovabljen gost vstopi Leslie Goodwin (izjemni John Malkovich). Leslie je legendarni režiser, *auteur* nad *auteurji*, in naj bi po ugibanju nekaterih kritikov predstavljal prav Woodyja Allena, vendar manjkajo določeni tipični manierizmi, da bi ga lahko tako enoznačno prevedli. Malkovich Leslieju vdihne evropsko eleganco in zadržanost, kakršno bi si predstavljali morda pri Kubricku ali v podobni meri britanskem režiserju. Kdorkoli že naj bi

bil, Glen je nad njim vidno navdušen, celo več, ostane brez besed, kajti Leslie je filmski bog, ki ga Glen obožuje – vse do trenutka, ko postane jasno, da Leslieju ne bi moglo biti manj mar za Glena, zato pa ima oči zgolj in le za Chino. In kar je še huje, Glenu vsi nenadoma z največjo vnemo razlagajo o Lesliejevih osvajalskih podvigih, ki vedno vključujejo ženske – ne, dekleta –, saj jih ima rad takšne, zelo mlade namreč. Glen je po vsem videnem in slišnem resno zaskrbljen. V njegovo življenje je vdrl tekmeč, alfa samec številka dve, in želi se polastiti *njegove* Chine!

Film s svojo čudno vizualno-vsebinsko mešanico starega Hollywooda in televizijske serije na prvi pogled deluje kot farsa, nenavadno odtujen v smislu emocij, toda hkrati neverjetno aktualen in pertinenten, ko nagovarja dinamično odnosov med liki. Ti so vsi po svoje tipični, saj vsak od njih odigra specifično vlogo kot delček v sestavljanju širše nezdrave družbe. Glen je bogat in razgledan pisec, vendar ga pesti pomanjkanje samozavesti, saj je neprivačen moški v svetu, v katerem je lepota kapital. Hkrati je tipičen slab starš, ki po letih zanemarjanja kupuje hčerkino naklonjenost, poleg tega pa ji ne postavlja meja, kjer bi jih moral. Ko se boji, da je izgubil vpliv nad njo, reagira kot ljubosumni ljubimec, kot bi bila hčerka njegova lastnina. Tu so na delu jasni obrisi ideologije patriarhata, ki se skriva za vsakim korakom naših protagonistov.

Drugi košček sestavljanke je igralka Grace. Grace je lepa, slavna, a tudi noseča, kar zanjo pomeni, da bo zavoljo nujne odsotnosti ob znaten del zaslužka, saj nihče v šovbiznisu ne najema nosečih igralk. Razen Glena, ki se ujame na laskanje in pohvale ženske, ki mu sicer ne bi bila dosegljiva – in jo zaposli kljub nasprotovanju partnerice v podjetju, čeprav mu ta pojasni, da ga bo to drago stalo. Grace, ki kmalu postane Glenova ljubimka, ima v tem scenariju vlogo nekakšne dvojne agentke. Lahko si jo predstavljamo kot indoktrinirano žrtev patriarhalne ideologije – ali pa morda kot hudičevega advokata. Ko se namreč Glen pritožuje, da je starejši Leslie očaral njegovo mlado hčerko, mu Grace pove, da je tudi sama nekoč imela razmerje z mnogo starejšim moškim, ki jo je nato zapustil. To kontekstualizira kot dragoceno izkušnjo, torej »travmo« kot del odrasčanja. »Zakaj se tako razburjaš?« ga vpraša, in seveda to vprašanje postavi tudi nam, ki si dotlej jemljemo pravico obsojati in presojsati kot nevtralni opazovalci. Ali je naše obsojanje v resnici puritansko moraliziranje, podcenjevalni šovinizem – ali pa upravičena jeza ob situaciji, v kateri moški z večjo družbeno močjo manipulira z manj izkušeno mlado žensko?

Kje je razlika, se sprašuje Louis, medtem ko nam slika svojevrstni portret filmskega sveta: moč je še vedno trdno v rokah moških, v rokah patriarhalnega reda, in moški zato narekujejo pravila. Toda ženske so pametnejše od moških

in so se naučile, kako ta pravila prirojiti zase: metafora za to je njegova hčerka – odrasča v svetu, polnem toksičnih moških (vključno z očetom), in se uči, kako navigirati skozi ves *bulšit*, ki ga moški pletejo. Očitno pa jo čaka še nekaj lekcij, preden se bo lahko ubranila pred moškimi, kakršen je Leslie.

Iz tega vidika je *Rada te imam*, očka samoironična študija, ki se poda na lov do vira – skuša razumeti, kakšni mehanizmi poganjajo začarani krog toksične moškosti, in do neke mere je zagotovo tudi poskus obračuna z lastnim šovinizmom. Težje je reči, koliko je ta poskus dejansko reflektiran. Če je namen filma, da razišče, nagovori in podčrta tisto, kar je v družbi narobe, je toliko tudi priznanje krivde – z namenom, da se je tudi znebi. Louis je »clueless« šovinist, a kot tak izjavlja: pogledajte, tudi jaz sem žrtev patriarhalne družbe – naredili so me takega, ne morem si pomagati, lahko le priznam svojo krivdo in se skušam nekaj naučiti. Toda pri tem še vedno ni povsem jasno, kakšno lekcijo je odmeril sebi in sebi podobnim. Dvomimo predvsem zaradi njegovega dožemanja žensk, do katerih čuti strahospoštovanje, ki temelji na precej plitvih merilih. Lepe ženske ga strašijo, ker imajo nad njim moč, in jih kuje v zvezde ker jih ne more imeti – zanj predstavljajo nekaj prestižnega, potencial, ki bi mu lahko odprl vrata do višjega statusa. Edini drugi ženski liki so, seveda, konstruirani kot materinski, topli, razumevajoči. Od njih jemlje, kar mu dajejo v izobilju – čustveno podporo in pa nadure v podjetju, za kar niso, kolikor lahko vidimo, nikoli nagrajene. Nobena ženska ni avtonomna, tam so samo, da podčrtajo njegovo poanto.

Rada te imam, očka vsekakor ni briljanten film, je pa briljantno zgovoren, predvsem po zaslugi celostne situacije, v kateri trenutno filmska industrija posipa pepel sama po sebi in ustvarja gosto meglo kontradikcij, iz katerih se bo najbrž slej ko prej izkopala brez resnejših posledic. Medtem ko čakamo na miš, ki jo bo rodila ta gora polemik, pa je Louisov Glen perfektna poosebitev tistega moškega, katerega duh bi radi izgnali. Turobna mešanica narcisizma in nizke samopodobe, ki ne poseduje niti kančka romantične afektiranosti likov iz filmov Woodyja Allena ali njim sorodnih »prisrčnih luzerjev«, ki v romantičnih komedijah na koncu dobijo svoje sanjsko dekle – moški, ki ve premalo, a pokaže preveč. **E**